

Hieno silkkihuopa kävi takkuiseksi ja punssitahroja täyteen, vuori tuli rasvaiseksi, ja sen kultaisen leiman otti krouvinemäntä ja pani viinapullon kylkeen, jotta ostajat uskoisivat sitä Pariisista tuoduksi paloviinaksi.

Eräänä yönä hattuu joutui vahingossa kisällin käsiin, joka panttasi sen kahdestakymmenestä kopeekasta. Panttilainaja oli neuvokas mies, joka osasi hyötyä kaikesta, hän puhdisti nuhraantuneen hatun ja möi sen viidestäkymmenestä kopeekasta samalle teurastajalle, joka oli tarjonnut siitä kymmenen kopeekkaa huutokaupassa. Teurastajalla oli palvelijatar, joka oli eräältä kamarineitsyeltä ostanut vanhanaikaisen virttyneen silkkiharsohatun, ja kun hattua katsoi tarkkaan, niin se oli kuin olikin sama keimaileva vaaleanpunainen, joka oli eteisessä mennyt kihloihin pariisilaishatun kanssa. Vaaleanpunainen huomasi pian, että se oli taas joutunut entisen sulhasensa seuraan. -Ah, monsieur, se sanoi, "comment vous portez-vous?" mikä merkitsi: "Nyt saat minut taas," sillä se puhui yhä ylhäiseen tapaansa ranskaa. Mutta pariisilaishattu ei enää kuunnellut sillä korvalla. .

- Piianhattu, se sanoi, "tiedäpä, että olen Pariisista ja että esi-isäni olivat Kiinan keisarin silkkimatoja. Ymmärrätekö, sinä haalistunut, vanhanaikainen kyökkiriepu? Sinullahan ei ole enää edes silkkinauhosakaan jäljellä."

- Eikä sinulla ole enää leimaasi! sanoi silkkiharsohattu, joka kiukuissaan unohti, ettei osannut muuta kuin ranskaa.

Niin, jos leima vain olisi ollut jäljellä, niin olisi pariisilaishatun osa ollut varsin siedettävä, sillä teurastaja oli kunnon mies. Mutta mihin täällä maailmassa kelpaa leimattomana? Pariisilaishattu ei viihtynyt teurastajan luona. Se alkoi miettiä karkaamista, eikä kestänyt kauan, ennen kuin siihen tarjoutui sopiva tilaisuus. Eräänä pimeänä iltana, kun teurastaja palasi hautajaisista, käytti hattuu ensimmäistä tuulenpuuskaa hyväkseen ja ponnahti pakoon. Hattuu päätti uudelleen etsiä markiisin käsiinsä ja kieri pitkää katua myöten. Mutta voi kauhistusta, minkälainen matka se olikaan! Katu oli märkä, ja kuinka hienosti hattuu tipsuttelikin, ei se kuitenkaan voinut välttää tahrautumista. Se oli juuri pujahtamaisillaan porttikäytävään, kun hevosvaunu törmäsi siihen...rauskis, ja vaunu vierähti sen yli, ja siinä se virui puolikuolleena ja rutistettuna kadun loassa. Se kykeni tuskin ajattelemaan – ja hatulla on toki tapana ajatella, kun se on päässä – mutta eräs asia väikkyi sen mielessä: mitähän sen esi-isät silkkimadot ajattelisivat...

Vihdoinkin koitti aamu. Silloin tuli nuohoojapoika kuusenhavuhuiskuineen pitkin katua, huomasi hatturaukan ja nosti sen maasta.

- Onhan tuo hieman räjäjäinen, sanoi nokikolari, "mutta aina se uuninpiippuun kelpaa." - Tiedä huutia, nokijussi! huusi hattuu. "Minä olen Pariisista, minä olen saanut kasvatusta ja esi-isäni olivat keisarillisia silkkimatoja".

- Viis minä veisaan sinun esi-isistäsi! sanoi nuohoojapoika. "Nyt ei ole kysymys niistä, vaan siitä mihinkä sinä kelpaat, ja minä aion kantaa nokea sinulla."

- Olletko hullu? "Minulla on ollut kultainen leima ja valkea silkkivuori."

- Mitäs se minulle kuuluu, mitä sinulla on ollut, vastasi poika, ja sitten hän kantoi nokea hatulla. Poika oli pieni iloinen velikulka, joka mielellään lauleli hauskoja lauluja, kun hän putkahti katolla auringon valoon. Eräänä päivänä hän seisoi kaupungin korkeimman savupiipun huipulla. "Sopii minun kai vähän koreillakin kun olen näin ylhäisessä asemassa", hän sanoi, ja samalla hän pu disti noen hatusta ja pani sen päähänsä. Niinpä pariisilaishattuu vielä kerran eläessään pääsi kuin pääsikin ylen korkealle. Mutta samassa tuli tuulenpuuska ja pyyhkäisi pojan päästä hatun. Hän ei nähnyt sitä sen koommin enkä minäkään. Se lensi lentämistään ja pysähtyi tuskin ennen kuin kuussa, ja ajatelkaas, minkälaisen kuunpimennyksen tuo nokinen hattuu sai aikaan! Kuun ukko ja akka olivat ehkä juuri lukemassa jotain mukavaa satua, kun yhtäkkiä heidän ympärillään pimenee.

- Mikäs linnunpelätin se on! he huutavat.

- Ettekö tiedä, että minä olen Pariisista? Minä olen saanut kasvatusta, minä tiedän, mikä minulle sopii. Esi-isäni olivat Kiinan keisarin silkkimatoja...

- Niin, siltä sinä näytät! sanovat kuun ukko ja akka.

Pariisilaishattu

Zacharias Topelius

Paariisilaishattuu julkaistiin ensimmäisen kerran v. 1849.

Tämä versio on hieman lyhennetty.

Uudenkaarlepyyn viikko 16-25.08.2013

Pariisilaishattu

Oli kerran hattu, joka oli tehty kaikkein hienoimmasta silkkihuovasta ja loisteli niin, että siinä saattoi peilailia itseään. Valkoinen silkkivuori siinä oli ja keskellä vuoria kullattu leima, joka ilmoitti, että se oli kotoisin Pariisista. Mutta meidän kesken sanoen se ei ollut enempää Pariisista kuin muutkaan hatut; leima vain oli tuon suuren kaupungin tuotetta, ja sehän oli jo suuri asia sekin, sillä leima se sentään on kuin onkin pääasia tässä maailmassa. Ehkäpä juuri sen vuoksi sitä katseltiinkin niin ihaillen, kun se siinä odotteli hatuntekijän hyllyllä ja ylpeili keskellä toisia hattuja, jotka eivät olleet Pariisiista, vaan Helsingin Fagerströmin tekemiä.

- Älkää tungeksiko liian lähelle! oli sen tapana sanoa niille. ”Minä olen Pariisista, ja minun esi-isäni olivat Kiinan keisarin silkkimatoja. Ymmärrätekö, reuhkanat?”

Toiset hatut väistyivät syrjään niin pitkälle kuin voivat; ne ajattelivat itsekseen: Tuo on ylhäinen, tuo, sen esi-isät olivat silkkimatoja ja meidän muiden vain tallijääriä. Siinä on ammottava ero, antakaamme sen olla rauhassa.

Eräänä päivänä tuli sitten hatuntekijän kauppaan renki. ”Minäpä tahtoisin ostaa itselleni korean hatun”, sanoi hän, ”sillä ensi sunnuntaina pitäisi minun olla sulhasmiehenä.”

- Ohoh, sanoi hatuntekijä. Kas tässä on pariisilainen hattu.”

- Tottamaar! huusi renki ja pani hatun päähänsä. ”Kappas, miten pehmeänhainen se onkin! Se voi jo hyvinkin maksaa hopearuplan.”

- Viisi se maksaa, sanoi hatuntekijä.

- Ettäkö viisi? Sehän on kokonainen piianpalkka. Kiitoksia paljon vain, minä ansaitse itse rahani ja tiedän mihin ne kelpaavat.

Ja sitten hän otti harmaan polkkahatun, joka oli kaikkein halvimpia; siihen hän pisti punaisen kukonsulan ja keltaisen tulppaanin ja meni sitten tyytyväisenä menojaan. Mutta pariisilaishattu tunsu kiven vierähtävän sydämeltyään: mitä olisivatkaan sen esi-isät silkkimadot sanoneet, jos se olisi joutunut peittämään talonpojan sukumatonta tukkaa! Polkkahattu saattoi olla tarpeeksi hyvä, sillä ei ollut kasvatusta, vaikkakin sillä oli korea nimi; se oli parhiksi sellainen hauska kupukka, joka sopi oivallisesti kukonsulan ja tulppaanin kanssa talonpoikaisnaaman katokseksi.

- Haluaisinpa tietää, mikä kohtalokseni kääntyy! huokasi pariisilaishattu. ”Tässä maassa ei ole ketään minun arvoistani.”

Mutta sitten tuli kuin tulikin lopuksi suuriarvoinen ja ylhäinen herra hattukauppaan; hän oli...katsotaanpas, hän oli...markiisi.

- Teidän ei taida olla kaupan hattuja? sanoi herra hatuntekijälle.

- Jos, teidän armonne, suvaitsette tarkastella hyllyjä...

- Mitä! Ettehän aikone tarjota minulle noita moukkakuosisia? Teillä ei liene mitään Pariisista?

- Kylläpä vain on, tässä on pariisilainen hattu.

- Katsotaanpas! Vai niin, se ehkä kelpaa minulle. Se maksaa kai siinä kymmenen hopearuplaa?

- Niin, täsmälleen sen se maksaa.

- Hyvä on, minä otan sen. Kuulkaapas ystäväiseni, merkitkää se tililleni! Ja niin hän otti hatun ja lähti. Kas sitä, ajatteli pariisilaishattu, siinä vasta hattunsa arvoinen mies, se sopii minulle. Ah, jospa esi-isäni silkkimadot näkisivät, mihin kunniaan minä olen päässyt. Ja

samalla se huokasi niin, että valkoinen silkkivuori kullattuine leimoineen sisäpuolella ratisi.

Markiisi ajeli hattu kallellaan ympäri kaupunkia pienillä rattailla, joissa tietysti oli kullatut pyörät. Kaikki kansa katseli ihmetellen häntä ja sanoi:

- Voi, miten kaunis hattu! Senhän ainakin näkee, että se mies tarvitsee päätä, sillä mihinpä hän muuten panisi hienon hattunsa? Ja kun hattu kuuli sen, se pöyhystyi niin itseihailusta, että hikinauha halkesi. ”Oh”, sanoi se, ”minun täytyy hillitä tunteitani. Minä halkea, halkean, eikä se sovi minulle, jolla on kasvatusta.”

Markiisi kävi ylhäisissä seuroissa, ja niin tapahtui, että hänen hattunsa eräänä iltana pääsi monien ylen hienojen naistenhattujen pariin eteisessä. Yksi oli erityisen suloinen; se oli tehty vaaleanpunaisesta silkkiharsosta, ja siinä oli valkeita orjanruusuja sisäpuolella. Se osasi puhua ranskaa, sillä muotikauppialla, joka sen oli tehnyt, oli ystävä, joka oli nähnyt Pariisissa painetun muotilehden. Markiisin hattu mielisteli naisia, sehän on selvää, ja kaikkein enimmin se liehitteli vaaleanpunaista.

- Meistähän voisi tulla pari, sanoi se hienoon tapaansa ja rypisteli itseään ulkoa ja sisältä, niin voimakkaat olivat sen tunteet.

Vaaleanpunainen viuhtoi siroasti nauhoillaan sanoen: ”*Je vous aime*,” toisin sanoen: onko sinulla rahoja?

- Mitä siihen tulee, vastasi pariisilaishattu, ”niin on minulla valkoinen silkkivuori ja kullattu leima. Sitä paitsi olen Pariisista ja minun esi-isäni olivat Kiinan keisarin silkkimatoja.”

- *Me voilà!* sanoi vaaleanpunainen. ”Minä otan sinut sillä ehdolla, että asumme erossa kumpikin vaatekaapissamme ja muuten käymme yhdessä herrasväkemme kanssa teatterissa tai kohtaamme joskus toisemme eteisissä.” Ja niin he menivät kihloihin.

Pariisilaishattu vallan pöyhystyi ilosta, ja sitten se seurasi herraansa kotiin.

Mutta seuraavana aamuna sattui niin hullusti, että hienostumaton kaupunginvouti tuli varsin varhain markiisin asuntoon ja vei mennessään kaiken, mitä hänellä oli:

kaksikymmentä paria ranskalaisia hansikkaita, kuusitoista hännystakkia, neljätoista silkkiliiviä, tusinan rintamuksia, irtokauluksia, kaulaliinoja, kitaran, neljä romaania, parit valeviikset ja – pariisilaishatun. Kaikki vietiin huutokauppakamariin, ja siellä piti tavarat myytämän markiisin velkojen peittämiseksi, rattaat oli vaununtekijä korjannut jo ennen.

- Ooh!, huokasi hattu, ”mitähän esi-isäni silkkimadot sanoisivat jos he tietäisivät tämän. ”Mutta sitten se lohduttautui sillä, että siitä otaksuttavasti maksettaisiin runsaasti.

Huutokauppapäivä tuli, ja paljon kansaa kerääntyi huutamaan, mutta kaikki meni

polkuhinnasta, sillä markiisi oli niin pitkänhuipea mies, etteivät hänen hanskikaansa tai hänen hännystakkinsa spinheet kenellekään muulle. Lopulta myytiin hatuttikin. Muuan teurastaja huusi kymmenen kopekkaa, mutta nahkuri nosti hintaa, ja niin paukahti vasara vasta, kun hattu oli kohonnut hopearuplaan. Se oli sentään jotakin, ja viimeisen tarjouksen oli tehnyt korealiverinen palvelija.

- Ah, huokasi hattu, ”mitähän esi-isäni sanoisivat!” Mutta enempää se ei ehtinyt huokaista, sillä palvelija tarttui siihen kovakouraisesti, katseli sitä sisältä ja ulkoa ja virkkoi: ”Mitä helkkaria, hikinauha on haljennut ja vuori aivan kurttuinen!” Jospa palvelija olisi tiennyt, että edellisen oli aiheuttanut ylpeys, toisen liehittely! Mitä piti hatun tehdä? Se sai lohduttaa itseään sillä, että sen uudella herralla oli kultaa kauluksessa ja että hän pani hattuun väärennetyn kaluunakokardin. Mutta kova kohtalo sääti, että hatun isäntä palveli samaa ylhäistä naista, jolla oli tuo vaaleanpunainen hattu, jonka kanssa pariisilaishattu oli mennyt kihloihin. Sulhanen sai sitten seisoa vaunun takana, kun morsian keinui vaunuissa.

- Armahaiseni, armahaiseni, etkö näe, että minä olen täällä?” kirkui pariisilaishattu.

”Sen pitäisi tietää, tuon töllerön, että minä olen Pariisista ja että esi-isäni olivat Kiinan keisarin silkkimatoja. Palvelija ei seurustellut yhtä hienojen ihmisten kanssa kuin markiisi ennen, niin sattuipa silloin tällöin, että hän salaa poikkesi krouviin. Siellä hattu joutui pelkän roskävään pariin, siihen kaatui punssia ja paloviinaa, ja niin hän pääsi ryyppyn makuun. Mutta joka kerta kun se oli ottanut lasin, se sanoi itsekseen: ”En aio ryyppätä, niin että se näkyy ulkoapäin. Minä olen Pariisista, minä olen saanut kasvatusta ja tiedän, mikä minulle sopii.

